

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΣΥΝΤΟΜΙΑΝ

ΕΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΔΑΜΟΔΟΥ ;

Υ Π Ο

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ

Εἰς δύο ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς συζύγου μου καὶ ἐμοῦ ἀνευρεθέντων Χειρογράφων εἰς τὴν ἐν Ληξουρίῳ παλαιὰν ἀρχοντικὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Τυπάλδων-Ίακωβάτων ἐν ἔτει 1967¹ περιέχεται ἓν ἔργον, φέρον τὸν τίτλον: «Θεολογία δογματικὴ κατὰ συντομίαν ἢ τε συνταγμάτιον Θεολογικόν». Τὸ ἔργον τοῦτο περιέχουν οἱ ὑπ' ἀριθμ. 1 καὶ 2 Κώδικες τῆς Βιβλιοθήκης ταύτης². Καὶ ὁ μὲν Κῶδ. 1 σύγκειται ἐκ διαφόρων ἐπὶ μέρους Χειρογρ., τὰ ὁποῖα συνεσταχώθησαν εἰς ἓνα τόμον, πρῶτον κατὰ σειρὰν ἔργον τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ τὸ παρὸν Συνταγμάτιον. Διὰ τοῦτο καὶ χαρακτηρίζομεν τοῦ λοιποῦ τὸ περιέχον αὐτὸ τμήμα τοῦ Κώδικος 1 ὡς Κῶδ. 1Α. Τούναντίον ὁ Κῶδιξ 2 περιέχει μόνον τὸ Συνταγμάτιον.

Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς Κώδικας τούτους παρατηρήσαμεν, ὅτι τὸ ἔργον φέρεται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δαμοδοῦ³. Ἄλλ' ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, οὐδαμοῦ μέχρι σήμερον ἐγένετο λόγος περὶ τοιοῦτου ἔργου τοῦ ἐπιφανοῦς Κεφαλλῆνος Διδασκάλου. Ὡς ἐκ τούτου τὸ πρᾶγμα ἐφείλκυσε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν. Διὰ τοῦτο, ἐπεδόθημεν εἰς συστηματικὴν παλαιογραφικὴν ἔρευναν, ἣτοι ἀναδίφησιν εἰς τοὺς διαφόρους Καταλόγους Χειρογράφων πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ ἄλλων χειρογράφων τοῦ ἔργου. Τοῦτο δὲ ἐπράξαμεν, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν κατεχόμεθα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ διακριβώσωμεν τυχὸν διὰ τῆς

1. Βλ. περὶ αὐτῶν ἐν: Κων. Γ. Μπόνη, Ἀρχείου Σύμμικτα, Τακτοποιήσις καὶ Μελέτη τοῦ Ἀρχείου τῶν Οἰκῶν Τυπάλδων — Ίακωβάτων ἐν Ληξουρίῳ τῆς Νήσου Κεφαλληνίας (= Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Β' Τόμου τῆς Ἐπετηρίδος ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) Ἰούνιος 1970, σ. 1, ἐ.ἐ. (εἰς τὴν Ἐπετηρ. σ. 553 ἐ. ἐ.).

2. Βλ. αὐτόθι σύντομον περιγραφὴν τῶν Χειρογρ. αὐτῶν, ἐν σ. 10/11 τοῦ Ἀνατύπου καὶ 562/3 τῆς Ἐπετηρίδος. Τοῦ σπουδαίου, δι' οὗς λόγους θὰ ἐκθέσωμεν, Κώδικος 1 δημοσιεύομεν προσεχῶς ἐκτενῆ περιγραφὴν.

3. Ἐζῆσε 1700-1752. Μᾶλλον πρέπει νὰ δεχόμεθα τοῦ λοιποῦ ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ Δαμοδοῦ ὅχι τὸ 1678 ἢ 1679, ἀλλὰ τὸ 1700 (ἢ περὶ τὸ 1700) μετὰ τὰ ὅσα ἔγραψε σχετικῶς ὁ Κ. Δημαρᾶς. Πρβλ. Κ. Θ. Δημαρᾶ, Χρονολογικά τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ, Πρακτικά Γ' Πανιωνίου Συνεδρίου, 23-29 Σεπτεμβρίου 1965, τόμ. Β', Ἐν Ἀθήναις 1969, σ. 16-21. Εἰδικὴν διατριβὴν περὶ Δαμοδοῦ ἐτοιμάζει ἡ κ. Β. Σταμάτη. Ταύτην ὡς καρπὸν πολυετοῦς περὶ τὸν Δαμοδὸν ἐρευνῆς δέον νὰ ἀναμένωμεν μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ προσδοκίου.

παλαιογραφικής ὁδοῦ, ἂν τὸ ἔργον ἀνήκη πράγματι εἰς τὸν Δαμοδόν, ἀφ' ἐτέρου δέ, ἕνα δυνηθῶμεν νὰ προβῶμεν ἀκολούθως καὶ εἰς ἔκδοσιν αὐτοῦ. Διότι, ὡς ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Συνταγματίου διεπιστώσαμεν, οὐχὶ μικρὰν κέκτηται τοῦτο ἀπὸ τε θεολογικῆς καὶ δὴ καὶ δογματικῆς, ἀλλὰ καὶ φιλολογικογλωσσικῆς ἐπόψεως σημασίαν⁴.

Ἄλλ' οἱ καρποὶ τῆς ἀναδιφάσεως εἰς τοὺς Καταλόγους Χειρογράφων ἦσαν πενιχροί. Ματαίως ἀνεζητήσαμεν μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Δαμοδοῦ τὸ ὡς ἂνω Συνταγματίον. Εἰς ἕνα καὶ μόνον Κώδικα ἀνεγνωρίσαμεν ἔργον, φέρον τὸν αὐτὸν τίτλον, ἀλλ' ἄνωγύμως. Πρόκειται περὶ τοῦ Κώδικος 25 τῆς συλλογῆς τοῦ Κεφαλλήνου ἱερέως Ν. Πολλάνη, ἀποκειμένου (μεθ' ὅλης τῆς συλλογῆς) νῦν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἑλλάδος ὑπ' ἀριθ. 2379⁵. Ἡ ἐπακολουθήσασα μελέτη τοῦ Χειρογρ. τούτου καὶ ἡ παραβολὴ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ληξουριωτικoὺς Κώδικας ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ ὁ κῶδιξ Πολλάνη τὸ αὐτὸ Συνταγματίον περιέχει. Ἡ ἄνωγυμία δὲ τοῦ ἔργου εἰς τὸν Κώδ. τῶν Ἀθηνῶν ὀφείλεται εἰς αἰτίαν, ἥτις γίνεται εὐκόλως ἀντιληπτῆ. (Βλ. κατωτ. περιγραφὴν Κώδικος).

Μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ τοῦ τρίτου Χειρογρ. ἐπεδόθημεν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν καὶ συστηματικωτέραν μελέτην τοῦ ἔργου πρὸς ἐτοιμασίαν τῆς ἐκδόσεώς του. Ἡ μελέτη τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ἀπέδειξεν, ὅτι ἔχομεν εἰς χεῖράς μας μίαν βραχεῖαν μὲν, ἀλλὰ λίαν περιεκτικὴν καὶ μετὰ δυνάμεως καὶ χάριτος γεγραμμένην δογματικοσυμβολικὴν μελέτην, τὴν χεῖρα δοκίμου συγγραφέως καὶ ἐμπειροῦ διδασκάλου προδίδουσαν. Οὗτος ὤφειλε νὰ εἶναι ἐγκρατέστατος τῆς Ἀγ. Γραφῆς καὶ τῆς Πατερικῆς Γραμματείας, προσέτι δὲ καὶ τῆς θύραθεν φιλοσοφίας καὶ τῆς δυτικῆς θεολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς σκέψεως. Πιστεύομεν δὲ ὅτι ἡ ἡμετέρα, χάριτι θεῶν, μικρὰ αὕτη «ἀνακάλυψις», ἢ μᾶλλον «ἀποκάλυψις», ἔχει κατὰ τοῦτο σημασίαν, ὅτι δηλ. ἔφερον εἰς φῶς ἕν εἰσέτι δογματικοσυμβολικόν, οὕτως εἰπεῖν, ἐγχειρίδιον, προερχόμενον ἐξ ἐποχῆς θεμελιώσεως καὶ διαμορφώσεως τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, τὴν

4. Ὁ Δαμοδὸς ἐχρησιμοποίησεν ἐκ τῶν πρώτων τὴν ἀπλοελληνικὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς του. Ὡς ἐκ τούτου τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν σπουδαίαν πηγὴν διὰ τὴν μελέτην τῆς τότε λαλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης.

5. Πρβλ. Σπ. Λάμπρου, Οἱ Κώδικες Νικ. Πολλάνη, ἐν: Νέος Ἑλληνομνήμων 4 (1907) σ. 358-367. Περὶ τοῦ Κώδ. βλ. ἐν σ. 363. Ὁ Πολλάνης «ἐκέκτητο περὶ τὰ τεσσαράκοντα Χειρόγραφα» (σ. 358). Πρβλ. καὶ ἐν Ν. Ἑλληνομν. 1 (1904) σ. 113. Ἐν εἰσέτι Χρον. τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ Κατάλογῳ δὲν γίνεται σαφῶς γνωστόν, ἐφελικυσε τὴν προσοχὴν μου. Πρόκειται περὶ τοῦ Κώδ. 511 Μονῆς Παντελεήμονος Ἀγίου Ὁρους (= Λάμπρου 6018). Ὁ Κατάλογος (Σπ. Π. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγ. Ὁρους ἑλληνικῶν Κωδίκων, τόμ. Β', Ἐν Κανταβρυγία τῆς Ἀγγλίας 1900, σ. 386/7) χαρακτηρίζει τὸ ἐν τῷ Χφφ ἔργον (φ. 1α ἐ.) ὡς ἐξῆς: «Ἐκ τῶν τοῦ [Βικεντίου] Δαμοδοῦ Θεολογικῶν», Ἄλλ' ὡς με ἐπληροφόρησεν ἡ κ. Β. Σταμάτη, τὸ ἔργον δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ Συνταγματίον.

ἤω τῆς ὁποίας πλὴν τῶν ἄλλων ἀπετέλεσε καὶ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας σοφὸς τοῦ ΙΗ' αἰ. Βικέντιος ὁ Δαμοδός.

Εἶναι ὅμως πράγματι τὸ Συνταγματικὸν τοῦτο γνήσιον ἔργον τοῦ Δαμοδοῦ; Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐνασχολήσεως ἡμῶν περὶ τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ δὴ καὶ ἐξ ἐσωτερικῶν τοῦ ἔργου μαρτυριῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ὕφους, τῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀκολουθουμένης ἐν αὐτῷ μεθόδου, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ παραβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὰ λοιπὰ, ἀποδεδειγμένως γνήσια, ἔργα τοῦ Δαμοδοῦ, εἴμεθα μ ἔ χ ρ ι τ ῆ ς σ τ ι γ μ ῆ ς α ὐ τ ῆ ς ἀπολύτως πεπεισμένοι, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Δαμοδοῦ, ἢ διὰ τὴν εἴμεθα ἴσως ἐγγύτερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τοῦτο ἐκφράζει πλήρως τὰς ἰδέας καὶ τὸν κόσμον τοῦ ἐκ Χαυριάτων Διδασκάλου. Εἶναι βεβαίως ὀλίγον περιέργον, μολονότι ὄχι ἀνεξήγητον, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ ἔμεινε μέχρι σήμερον ὅλως ἄγνωστον, ἅσπε οὐδεὶς νὰ σημειώσῃ ποτέ τι περὶ αὐτοῦ. Τὰς ἐπὶ τούτου ὅμως σκέψεις μας ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἐκθέσωμεν εἰς τὰς Προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου.

Ἦδη εἰς προηγούμενον δημοσίευμα ἡμῶν διατυπώσαμεν μετὰ τινος ἐπιφυλάξεως τὴν σκέψιν, μήπως τὸ ἔργον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν Δαμοδὸν¹ καὶ ὄχι εἰς τὸν μαθητὴν καὶ διάδοχον αὐτοῦ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Χαυριάτοις «Σχολῆς» Ἄντωνιον Μοσχόπουλον (1728-1788)⁷. Τὸ πρόβλημα δι' ἡμᾶς ἐδημιουργήθη, ἀφ' ἧς εἶδομεν, ὅτι ὁ Κ. Σάθας⁸ εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν τοῦ (Ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 517) μετὰξὺ τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὸν Μοσχόπουλον ἔργων συγκαταλέγει καὶ ἔν «Συνταγματικὸν Θεολογικόν». Ἄλλ' ὡς διεπιστώσαμεν, ὁ Σάθας ἦντλει ἐκ τοῦ Γερ. Σολομοῦ, τοῦ ἐκδόντος τὴν Ἐπιτομὴν τῆς Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς Θεολογίας τοῦ Μοσχοπούλου⁹. Ὁ Σολομὸς ὅμως ἐν σ. ζ' τοῦ ἔργου του παρατηρεῖ: «Παρὰ τὰ προσημειωθέντα... σώζονται καὶ ἕτερα συγγράμματα ἀποδιδόμενα εἰς αὐτόν (δηλ., τὸν Μοσχόπουλον) καὶ ἐπιγραφόμενον οὕτω. Λογικὴ εἶτε στοχαστικὴ.... Ἐπιτομὴ τῆς Μεταφυσικῆς... Συνταγματικὸν Θεολογικόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ αὐτῶν

6. Βλ. ἡμέτερον ἄρθρον: Μοσχόπουλος Ἄντωνιος ἐν Θ.Η.Ε. τόμ. 12 (Συμπλήρωμα) 1968, στ. 791. Ἐκεῖ ἐγράφομεν: «Τεῖνομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι πρόκειται περὶ συγχύσεως, ἤτοι ἀποδόσεως εἰς τὸν Μοσχόπουλον τοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου, τὸ ὅποιον πιθανῶς ἐκεῖνος ἀντέγραψεν».

7. Δεχόμεθα μετὰ τοῦ Κ. Μέρτζιου τὸ ἔτος 1728 ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ Α. Μοσχοπούλου ἀντὶ τοῦ 1713. Πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου, Ὡμαῖς Φλαγγίνης καὶ ὁ Μικρὸς Ἑλληνομνήμων, ὑπὸ Ἐν Ἀθήναις 1939 (= πραγματεῖα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. Θ', 1- ἔτος ΙΔ') σ. 124, σημ. 4.

8. Ὡς καὶ ὁ Τσιτσέλης ἐν προκειμένῳ. Πρβλ. Ἠλ. Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακὰ Σύμματα, τόμ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 490.

9. Ὁ πλήρης τίτλος: α' Ἐπιτομὴ τῆς Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς Θεολογίας συνθεθεῖσα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Κ. Ἄντ. Μοσχοπούλου Κεφαλλῆνος... καὶ ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ Γερασίμου ἱερέως Σολομοῦ, Ἐν Κεφαλληνίᾳ 1851».

δὲν φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ὡς τὰ δύο πρῶτα, διὰ τοῦτο διστάζω πρὸς τὸ παρὸν νὰ τὰ ἀποδώσω εἰς αὐτόν».

Βεβαίως δὲν γνωρίζομεν, ἂν ὁ Σολομὸς εἶχεν εἰς χειράς του τὸ παρὸν ἔργον ἢ ἄλλο ὁμώνυμον. Ἐλλωστε τὸν τίτλον «Συνταγματίον» ἦτο εὐκόλον καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐργασίαι νὰ φέρουν¹⁰. Οἱ λόγοι ὅμως τοῦ Σολομοῦ μᾶς ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀπλὴν εἰκασίαν, ὅτι ἴσως οὗτος εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ συμπατριώτου του ἱερέως Πολλάνη Κώδικα, ἥτοι τὸν τῆς Ἑθν. Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, φερόμενον (καὶ τότε) ἀνωνόμως. Πλὴν ὅμως καὶ γλωσσικῶς, ἀλλὰ καὶ ὑφολογικῶς ἀπέχει πολὺ τὸ ἔργον ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι προῖον τῆς χειρὸς τοῦ Μοσχοπούλου. Εἰς τοῦτο δὲ συνηγοροῦν καὶ ἐσωτερικαὶ μαρτυρίαι, ὡς αὐταὶ ἐρμηνεύονται ὑφ' ἡμῶν βεβαίως. Διὰ τοῦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, ἔχομεν μέχρι τῆς παρούσης στιγμῆς τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ ἔργον ἀνήκει εἰς τὸν Δαμοδόν. Θεωροῦμεν δὲ ἥμιστα δυνατὸν νὰ προκύψῃ λόγος τις σπουδαῖος κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐργασίας ἡμῶν, ὃ ὁποῖος θὰ μεταβάλλῃ τὸ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης συμπέρασμά μας. Καθόλου δὲ ἀπίθανον νὰ εἶναι καὶ τὸ Συνταγματίον, ὡς καὶ ἄλλα γνωστὰ ἔργα τοῦ Δαμοδοῦ, ἓν συνοπτικὸν ἐγχειρίδιον τῆς Δογματικῆς, ὡς ἐδίδασκεν αὐτὴν ὁ «Διδάσκαλος» εἰς τὴν Σχολὴν του. Ἄλλὰ περὶ τούτων θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενεστέρον εἰς τὰ Προλεγόμενα τῆς ἐτοιμαζομένης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου. Εἰς τὸ παρὸν σύντομον σημείωμα περὶ τοῦ Συνταγματίου περιοριζόμεθα εἰς τὸ νὰ δώσωμεν μίαν βραχεῖαν περιγραφὴν τῶν χειρογράφων αὐτοῦ, ὡς καὶ ἓν συνοπτικὸν διάγραμμα τοῦ περιεχομένου του. Ἡ ἀξία δὲ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις τοῦ πλουσίου εἰς ποσότητα καὶ ποιότητα ἔργου τοῦ Δαμοδοῦ, ἐντὸς τῆς νεωτέρας ἑλλην. ὀρθοδοξ. Θεολογίας, θὰ δειχθῇ ἐξ αὐτῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Συνταγματίου, ἢ ὅποια ἐλπίζομεν νὰ μὴ βραδύνη.

Τὰ Χειρόγραφα

Ἡ ἀκολουθοῦσα βραχυτάτη καὶ εἰς τὰ κύρια περιοριζομένη περιγραφὴ τῶν χειρογράφων τοῦ Συνταγματίου ἔχει σκοπὸν νὰ καταστήσῃ τὰ χειρόγραφα γνωστὰ, ἰδίως δὲ τὰ τῆς μορφῆς, ὑφ' ἣν εὕρηται ταῦτα σήμερον, καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀνωνομίαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ Κώδικος. Τὰ Χειρόγραφα χαρακτηρίζομεν μὲ τὰ SIGLA, τὰ ὅποια θὰ φέρουν ταῦτα καὶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου, εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς:

1) A = Κῶδιξ Ἰακωβ. 1A, αἰ. ΙΗ', φφ. 3-73β.

ἘΟ Κῶδιξ οὔτος¹¹ εἶναι χαρτῶος, διαστ. 203X145 χιλ. καὶ ἀνήκει εἰς τὸ

10. Ὡς θὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τὰ Προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεως τοῦ Συνταγματίου, ὁ τίτλος Σύνταγμα ἢ Συνταγματίον ἦτο εὐρέως διαδεδομένος.

11. Σύντομον περιγραφὴν αὐτοῦ βλ. παρὰ Κ. Μ π ὄ ν η, μν. ἔργ. σ. 10/11 (= Ἐπετηρ. σ. 562/3).

τελευταῖον τέταρτον τοῦ ΙΗ' αἰ. Ὡς ἤδη εἶπομεν, ὁ μικρὸς Κῶδιξ τοῦ Συνταγμα-
τίου ἀποτελεῖ σήμερον τμήμα τοῦ Κώδικος 1, διότι πλείονα ἀνεξάρτητα ἀρχικῶς
Χειρόγραφα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Συνταγματίου, συνηνώθησαν εἰς ἓνα τόμον.
Εἰς τὸν Κώδικα 1 τὸ Συνταγματίον καταλαμβάνει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν
σειρὰν τῶν ἐπὶ μέρους χειρογράφων. Ὡς ἔχει δέ, ἐπιτρέπει νὰ συμπεράνωμεν,
ὅτι ἦτο ἀρχικῶς ἀστάχωτον, οἷας μορφῆς δηλ. καὶ τὸ ἐν συνεχείᾳ περιγραφόμε-
νον Χφον 2, ἢ ὡς ἦτο ἀρχικῶς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 3.

Ὁ Κῶδιξ 1Α φέρει ἰδίαν ἀρίθμησιν κατὰ σελίδα εἰς τὴν ἄνω δεξιάν (ἢ
ἀριστεράν) ὤαν. Ἀποτελεῖται ἐκ σελ. ἠριθμημένων 138. Βάσει τῆς κατὰ φύλλα
νεωτέρας ἀριθμήσεως τοῦ Κώδικος 1, ὁ Κῶδιξ 1Α καταλαμβάνει τὰ φύλλα 3-
73β. Τὸ Χειρ. 1Α φέρει ἐν ἀρχῇ ἓν φύλλον ἄνευ ἀριθμήσεως, τὸ ὅποιον περιέχει
τὸν τίτλον τοῦ ἔργου καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως. Τοῦτο τὸ φύλλον ἀπετέλει
τὸ ἐξώφυλλον τοῦ ἀρχικῶς ἀνεξαρτήτου καὶ ἀσταχῶτου Χφου 1Α. Ἐν τέλει
δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει ἕτερον φύλλον ἄνευ ἀριθμήσεως (ἀρχικῶς), ἐπὶ τοῦ ὁποίου
ἔχει γραφῇ ὁ Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ἔργου.

Περιεχόμενον:

Ἐπὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐξωφύλλου (=Κώδικος 1, φ. 3) φέρεται ὁ τίτλος τοῦ
ἔργου ὡς ἐξῆς: «Θεολογία Δογματική κατὰ συντομίαν ἦτε συνταγματίον θεο-
λογικόν, συντεθὲν παρὰ τοῦ λογιωτάτου σοφωτάτου τε καὶ κλεινοῦ ἔν τε φιλο-
σοφία ρητορικῇ τε καὶ ἱερᾷ θεολογία: Κῦ:Κῦ: Βικεντίου δαμωδοῦ εὐπατρίδου
Κεφαλληνίας».

Σελ. 1 (=Κωδ. 1, φ.4): Θεολογία δογματικὴ κ(α)τ(ά) συντομίαν,, ἦτε
Συνταγματίον Θεολογικόν. Προλεγόμενα.

Ἄρχ. Εἶναι ἴδιον τοῦ θεολόγου νὰ διαλέγεται

Σελ. 138 (=Κωδ. 1, φ. 72β): Τελ... εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χ(ριστο)ῦ.

Ἐν συνεχείᾳ: «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ σὺν τῇ Μ(ητρ)ὶ αὐτοῦ δόξα καὶ κλέος Ἀμήν».

Κῶδ. 1, φ. 73 α: Πίναξ τῶν ἐν τῇ δε τῇ Θεολογία περιεχομένων.

Τὸ ἔργον εἶναι διηρημένον εἰς κεφάλαια 20 (α'-κ').

2) Β = Κῶδ. Ἰακωβ. 2, αἰ. ΙΗ', σελ. 1-144.

Ὁ μικρὸς οὗτος Κῶδιξ¹² εἶναι χαρτῶος ἄνευ σταχώσεως. Τὸ πρῶτον φύλ-
λον αὐτοῦ ἐπέχει θέσιν ἐξωφύλλου. Ἔχει διαστ. 202X141 χιλ.καὶ φέρει ἐν
τέλει χρονολογίαν 1784, ἢ ὅποια πιθανώτατα εἶναι αὐτοῦ, τοῦ Κώδικος καὶ ὄχι
τοῦ προτύπου του. Ὁ Κῶδιξ δὲν ἔφερεν ἀρχικῶς ἀρίθμησιν. Νεωτέρα σελίδωσις
ἀριθμεῖ εἰς αὐτὸν σελ. 144.

12. Σύντομον περιγραφὴν βλ. αὐτόθι.

Περιεχόμενον:

Σελ. 1: «Θεολογία δογματική κατὰ συντομίαν, ἤτε συνταγμάτιον θεολογικὸν συντεθὲν παρὰ τοῦ λογιωτάτου σοφωτάτου τε καὶ κλεινοῦ ἔντε φιλοσοφία ρητορικῆτε καὶ ἱερά θεολογία: Κῦ: Κῦ: Βικεντίου δαμωδοῦ εὐπατρίδου Κεφαλληνίας».

Σελ. 3: Θεολογία δογματική κατὰ συντομίαν ἤτε Συνταγμάτιον θεολογικόν. Προλεγόμενα.

Ἔρχ. εἶναι ἴδιον τοῦ θεολόγου νὰ διαλέγεται

Σελ. 140: Τελ. εἰς σῶμα καὶ αἴμα Χριστοῦ. Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ:
«Τέλος καὶ τῷ Θεῷ σὺν τῇ Μητρὶ αὐτοῦ δόξα καὶ κλέος Ἀμήν».
Μετὰ ταῦτα δὲ τὸ κρυπτογραφικόν:

π:	ἀ:	μ:
ἐ:	τὸ:	σ:
	θ:	

1784 Νοεμβρίου α'.

Τὴν ἀποκρυπτογράφησιν τοῦ σημειώματος τούτου καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς συμπεράσματα ἐκθέτομεν εἰς τὰ Προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου. Αἱ σελ. 143 καὶ 144 τοῦ Κώδ. εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου λευκαί, ὡς ἐπέχοντος τοῦ φύλλου τούτου θέσιν ἀρχικῶς ἐξωφύλλου. Καὶ εἰς τὸν παρόντα Κώδ. τὸ ἔργον διαιρεῖται εἰς κεφ. 20 (α'-κ').

3) Π=Κῶδ. Ἐθν. Βιβλιοθ. 2379 Α (=Πολλάνη, 25)¹³, αἱ. ΙΗ', φφ. 1-62β.

Τὸ Συνταγμάτιον καταλαμβάνει εἰς τὸν Κώδ. 2379 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος τὰ φύλλα 1-62β. Τὸ τμήμα τοῦτο ὅμως ἀπετέλει ἀρχικῶς ἀνεξάρτητον Χρον. ὡς φαίνεται ἐκ τῆς σελιδώσεως καὶ σταχώσεως τοῦ Κώδ. 2379, ὅστις ἔχει διαστάσεις 193 x 142 χιλ. Τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς τμήμα (=Κῶδ. 2379Α) ἐγράφη κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἱ. ὑπὸ τοῦ γράψαντος καὶ τὸν ὡς ἄνω Κώδ. Α, ὡς ἡ γραφή δεικνύει.

Ὁ Κῶδιξ 2379Α φέρει ἀρχικὴν ἀριθμῆσιν κατὰ σελ. (1-124), καὶ δύο νεωτέρας κατὰ φύλλα, μία διὰ μολυβδίδος καὶ μίαν ἐντυπον (φ. 1-62), αἱ ὅποια συνεχίζονται μέχρι τέλους τοῦ βλου Κώδικος (φ. 63-201). Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Κώδ. 2379 ὑπάρχει ἓν παράφυλλον ἄνευ ἀριθμῆσεως, μὴ ἀνήκον ὅμως ἀρχικῶς εἰς τὸν Κώδ. Π. Τὸ πρῶτον φύλλον τοῦ Κώδ. Π καὶ ἀρχικῶς ἐξωφύλλον αὐτοῦ πιστεύομεν ὅτι ἔχει ἐκπέσει, ἴσως κατὰ τὴν στάχωσιν. Τὸ ὅτι ὑπῆρχε τὸ φύλλον αὐτὸ εἰκάζομεν: α) Ἐκ τοῦ ὅτι τοιοῦτον φύλλον, ὡς ἐξωφύλλον, ἄνευ

13. Βλ. ἄνωτ. σημ. 5.

ἀριθμήσεως, ἔχει καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀντιγραφέως γραφεὶς Κῶδ. Α, τὸν τρόπον δὲ ἀριθμήσεως, τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν αὐτοῦ ἔχει καὶ ὁ Κῶδ. Β. Τοιοῦτον φύλλον φέρει ἐπίσης καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἰδίου περιβάλλοντος μετὰ τῶν Α καὶ Β προερχόμενος Κῶδ. Β. β) Ὁ Κῶδ. Β διατηρεῖ, ὡς εἴπομεν, τὴν ἀρχικὴν τοῦ ἀριθμησίν, ἢ ὅποια ἀρχεται, ὡς καὶ εἰς τὸν Κῶδ. Α, ἀπὸ τῆς σελ. τῆς φερούσης τὰ Προλεγόμενα τοῦ ἔργου. Τὸ ἐκπεσὸν φύλλον τοῦ Β θὰ ἦτο λοιπὸν ἄνευ ἀριθμήσεως. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν κῶδ. Α τὸ ὡς ἐξώφυλλον πρῶτον φύλλον αὐτοῦ εἶναι ἄνευ ἀριθμήσεως. γ) Ἡ πρώτη ἠριθμημένη σελ. τοῦ Κῶδ. Β φέρει τὸν συνεπτυγμένον τίτλον τοῦ ἔργου, ἄνευ δηλ. τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὸν κῶδ. Α εἰς τὴν πρώτην ἠριθμημένην σελ. αὐτοῦ. Οἱ κῶδ. Α καὶ Β τὴν ἐκτεταμένην μορφήν τοῦ τίτλου (μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως) φέρουν εἰς τὸ ἐπέχον θέσιν ἐξωφύλλου πρῶτον (ἄνευ ἀριθμήσεως εἰς τὸν Α) φύλλον των.

Κατόπιν τούτων, νομιζόμεν, πρέπει νὰ θεωρῆται βέβαιον, ὅτι τοιοῦτον φύλλον ἀρχικῶς, ὡς ἐξώφυλλον, ἔφερε καὶ ὁ Κῶδιξ Β, τοῦτο δὲ ἔχει ἐκπέσει. Οὕτως ὅμως ἀντιλαμβάνομεθα, διατὶ ὁ Κῶδιξ Β παραδίδει τὸ ἔργον ἀνωνύμως. Τὸν ἐκτεταμένον τίτλον τοῦ ἔργου, τὸν φέροντα δηλαδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Συγγραφέως (τοῦ Δαμοδοῦ), εἶχεν ἀναγεγραμμένον καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἐκπεσὸν ἐξώφυλλον του. Οὕτω πιστεύομεν ὅτι ἔχουν τὰ πράγματα. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ὁ Κῶδ. Β δὲν ἔφερε ποτὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος «πρῶτον φύλλον», πάλιν θεωροῦμεν βέβαιον, ἐκ τῆς μορφῆς αὐτοῦ, ὅτι οὗτος ἀντεγράφη ἐκ Κῶδ. φέροντος τὴν μορφήν τοῦ Κῶδ. Α καὶ Β, παρελείφθη δὲ κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου φύλλου-ἐξωφύλλου, μολοντί ἢ πρώτη ἄποψις κρίνεται ὑφ' ἡμῶν ὡς πιθανωτέρα. Ἡ διαίρεσις τοῦ ἔργου εἶναι καὶ ἐδῶ εἰς κεφ. 20 (α'-κ').

Π ε ρ ι ε χ ὄ μ ε ν ο ν :

Σελ. 1 (=Κῶδ. 2379, φ. 1): Θεολογία δογματικὴ κ(α)τ(ά) συντομίαν, εἴτε (sic) συνταγματίον θεολογικόν. Προλεγόμενα, Ἄρχ. εἶναι ἴδιον τοῦ θεολόγου νὰ διαλέγεται.

Σελ. 123 (=Κῶδ. 2379, φ. 62): Τελ. εἰς σῶμα καὶ αἴμα Χ(ριστο)ῦ. Καὶ ταῦτα ἱκανὰ καὶ περὶ τούτων.

Ἀκολούθως ἐγράφη: «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ χάρις Ἀμήν». Ἐν συνεχείᾳ δέ: Πίναξ τῶν ἐν τῇδε τῇ θεολογίᾳ περιεχομένων». Ὁ Πίναξ περατοῦται εἰς τὸ φ. 62β. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔχει μέχρι σήμερον δημοσιευθῆ, ἐξ ὧσων γνωρίζομεν, περιγραφὴ τοῦ Κῶδικος 2379, πλὴν ἐκείνης τοῦ Σπ. Λάμπρου, ἐν Ν. Ἑλληνομνήμονι, ὅπου ὅμως ὡς περιεχόμενον τοῦ Κῶδ. μόνον (!) τὸ Συνταγματίον ἀναφέρεται, δίδομεν καὶ τὸ λοιπὸν περιεχόμενον τοῦ Κῶδ. τούτου ἐν συνεχείᾳ.

φ. 63: Ἄρχεται ἕτερον ἔργον, τὸ ὅποιον ἀπετέλει ἀρχικῶς ἀνεξάρτητον

Χρον. Τὸ ἔργον δὲν φέρει τίτλον, τὸ κείμενον ὁμως δεικνύει, ὅτι πρόκειται περὶ Ἑτυμολογικοῦ τινος. Τοῦτο ἄρχεται ὡς ἐξῆς:

Ἄλφα, παρὰ τὸ ἄλφω τὸ εὐρίσκω...

φ. 201α: Τελ. Τέλος τῶν ἐτυμολογιῶν καὶ τῷ κυρίῳ δόξα αἰώνιος. Ἐν συνεχείᾳ δὲ δηλοῦται: «Παναγιώτου σινωπέως¹⁴ σπουδάσματα». Περὶ τοῦ συγγραφέως τούτου μαρτυρεῖ ὁ Ζαβίρας, ὅτι «ἐδιόρθωσε (sic) τὸ Ἐνετήησιν (=ὑπὸ Μ. Μουσούρου, 1499;) ἐκδοθὲν ἐτυμολογικόν». Τὸ ἔργον τοῦτο χρήζει περαιτέρω ἐρεύνης βεβαίως.

Τὸ φ. 201β εἶναι λευκόν. Ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ἓν παράφυλλον ἐπίσης λευκόν. Τὸ Ἑτυμολογικόν ὁμως διακόπτεται εἰς τὸ φ. 100β (Στοιχείον Ε), διὰ τὴν ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ φ. 101 α-101 β ἓν μικρὸν ἔργον, γεγραμμένον ὑπὸ τῆς χειρὸς, ἣτις ἔγραψε καὶ τὸ Λεξικόν, καὶ ἔχον τὸν τίτλον: «Παράφρασις τῆς κυριακῆς εὐχῆς».

Ἄρχ. Τότε πατήρ ἡμῶν ὁ Θ(εὸς) χρηματίζει...

Τελ. κατ' ἐξοχὴν δὲ οὕτω καλεῖται διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας.

Ὡς διεπιστώσαμεν, ἡ σύντομος αὕτη παράφρασις τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου¹⁵, δὲν κατέστη ὁμως δυνατὸν νὰ ταυτίσωμεν τὸ ἐργίδιον τοῦτο. Ἴσως ὁμως ἀνήκει εἰς τὸν αὐτὸν Π. Σινωπέα.

Σύντομον διάγραμμα τοῦ περιεχομένου τοῦ Συνταγματοῦ.

Εἰς γλῶσσαν ἀπλῆν, ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοεῖ ὁ Δαμοδός¹⁶ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σαφηνείᾳ καὶ συντομίᾳ, ὁ συγγραφεὺς

14. Περὶ αὐτοῦ βλ. Γ. Ἰω. Ζαβίρας, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, ἐκδ. Γ. Κρέμου, Ἀθήνησι 1872, σ. 207/8. Ἐπίσης Κ. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, Ἀθήναι 1868, σ. 456/7.

15. Πρβλ. Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγ. Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, ἐν J. P. Migne, PG τ. 57, στ. 278-282.

16. Ὁ Δαμοδός ἦτο ἐκ πεποιθήσεως ὑποστηρικτῆς τῆς ἀπλῆς γλώσσης (καθομιλουμένης). Ταύτην μετεχειρίζετο ὄχι μόνον εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του. Πρβλ. Ν. Βέη, Βικέντιος Δαμοδός καὶ Σαμουὴλ Γεωργιάδης Κουβελάνος Ἀθηναῖος, ἐν Ἐφῆμ. ΠΡΩΙΑ, ἔτος ΙΖ', ἀριθμ. 180 τῆς 31.5.1942, σ. 1. (Τὸ αὐτό, ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον καὶ κατὰ τι βραχύτερον, ἐν Ἐφῆμ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ἀριθμ. 1657 τῆς 22.1.1950, σ. 1 καὶ 4). Πρβλ. ἐπίσης Τσιτσέλην ἐνθ' ἄνωτ. σ. 111/112, Τιμ. Ζήση, - Α. Δεπούνη, Ἀνέκδοτα ἔργα Βικεντίου Δαμοδοῦ, ἐκδιδόμενα νῦν τὸ πρῶτον ὑπὸ ... Α' Συνοψις Ἠθικῆς Φιλοσοφίας... Ἀθήναι 1940, σ. 18 καὶ Ε. Γ. Κουρούκλη, Βικέντιος Δαμοδός, ἓνας πνευματικὸς μας πρόδρομος (διάλεξις), ἐν ΕΛΛΗΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΑ τόμ. 2 (1928) σ. 326. Τὰς γλωσσικὰς του ἀρχὰς διακηρύσσει ὁ Δαμοδός ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Λογικῆς καὶ τῆς Ρητορικῆς του (ἀμφότεραι ἐξεδόθησαν ὑπὸ Γ. Φατσέα, ἐν Ἐνετίᾳ 1759), εὐρίσκει δὲ ταύτας τις καὶ παρὰ Βέη, ἐν ΠΡΩΙΑ, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 1. Τὰς γλωσσικὰς

τοῦ ἔργου τούτου μετὰ βραχέα Προλεγόμενα περὶ Θεολογίας, τοῦ «ὑποκειμένου καὶ τῆς διαίρεσεως αὐτῆς», («κάμνει τὸ συνταγματικὸν (αὐτῆς)...μὲ βραχυλογία»). Εἰς εἴκοσι κεφάλαια ὁ συγγραφεὺς, ἐπηρεασμένος μὲν κατὰ τὴν μέθοδον ἐμφανῶς ὑπὸ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, ἀλλ' ἐν πνεύματι αὐστηρῶς καὶ γνησίως ὀρθοδόξῳ καὶ συνάμα ἀντιρρητικῷ, πραγματεύεται κατ' ἀρχὴν περὶ Τριαδικῆς ἐνότητος (κεφ. α'), περὶ ἀξίως τῶν προσώπων εἰς τὴν Τριάδα (κ. β'), περὶ θείων ὀνομάτων (κ. γ'), περὶ τῆς θείας πέμψεως (κ. δ') καὶ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος (κ. ε').

Ἐν συνεχείᾳ ποιεῖται ὁ συγγρ. λόγον περὶ τῶν καρπῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ (κ. στ'), περὶ τῆς προπατορικῆς ἁμαρσίας, θανασίμου καὶ συγγνωστῆς, ἐν ᾧ διαλαμβάνει καὶ περὶ τοῦ ἂν ἡ Θεοτόκος ἔφερε τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα (κ. ζ'), περὶ αὐτεξουσίου (κ. η'), περὶ δικαιοσύνης (κ. θ'), περὶ ἀξίας καὶ μισθοῦ τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ περὶ προορισμοῦ (κ. ι'). Ἀκολουθεῖ ἐν κεφάλαιον περὶ μυστηρίων (κ. ια') καὶ ἕτερον περὶ τῆς Θείας Γραφῆς (κ. ιβ'), πάντοτε ἐν πνεύματι ἀντιρρητικῷ. Ὁμιλεῖ ἐπίσης ὁ συγγρ. περὶ τῆς ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας (κ. ιβ'), ἐλέγχει δὲ μετὰ δυνάμεως πολλῆς τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν τῶν «Λατίνων» περὶ τοῦ Πάπα ὡς «μονάρχου» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (κ. ιδ'). Εἶτα στρέφει τὸν λόγον εἰς τὸ περὶ ὑπερφυσικῆς μακαριότητος θέμα (κ. ιε') καὶ περὶ τῶν μετεχόντων αὐτῆς, ὡς καὶ περὶ τοῦ προορισμοῦ ἐκ νέου (κ. ιστ'), διὰ τὴν ἀναπτύξιν ἐν συνεχείᾳ τέσσαρας δογματικῆς διαφορᾶς μεταξὺ «Λατίνων καὶ Γραικῶν», ἥτοι: περὶ τῆς μακαριότητος τῶν ἁγίων (κ. ιζ'), περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς (κ. ιη'), περὶ τῶν ἀζύμων (κ. ιθ') καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ (κ. κ').

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἔργον εἶναι μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ βαθείας γνώσεως τῶν πηγῶν γεγραμμένον. Παρὰ τὴν σχολαστικὴν του μέθοδον οὐδόλως καθίσταται ἀνιαρόν, λόγῳ ἰδίᾳ τῶν χρησιμοποιουμένων ἐν αὐτῷ εὐστόχων παραδειγμάτων. Ὁ συγγρ. διακηρύσσει ὅτι εἶναι «τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας παῖς καὶ ἀκόλουθος» (κεφ. δ') καὶ ὅτι «ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὰ δόγματα, ὅπου ἐπαρέλαβεν ἡ ἐκκλησία μας ἀπὸ τοῦ θείου πατέρος» (κ. δ'). Ἡ συνέπεια δὲ εἰς τὰς ὁμολογίας αὐτάς εἶναι ἐμφανής. Μετὰ θάρρους, ἀλλὰ καὶ καταπειθούσης διαλεκτικῆς ἀντιπαράβάλλει τὰ ὀρθόδοξα δόγματα πρὸς τὰς ἑτεροδιδασκαλίας τῶν Λατίνων καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἵνα καταδείξῃ τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας τὴν ἀλήθειαν. Εἰς τοῦτο δὲ ἔγκειται κυρίως τοῦ ἔργου ἡ ἀξία. Εἰς τὴν συνάντησιν δηλ. ἐν αὐτῷ

του δὲ πεποιθήσεις καὶ ἐπὶ θεολογικῷ πεδίῳ ἀναπτύσσει εἰς τὸ Προοίμιον τῆς ἀνεκδότου εἰσέτι Δογματικῆς του (Περὶ τοῦ ἔργου βλ. πλὴν ἄλλων ἐν Λουκ. Ν. Δεπούντη, Ἐκ τῶν ἀγιορειτικῶν χειρογράφων. Βικεντίου Δαμοδοῦ, Ἀνεκδοτος Δογματικῆ-Περιγραφή Βατοπεδινοῦ Κώδικος — Ἐν Ἀθήναις 1940 (βλ. καὶ ἐν περιοδ. ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΒ' [1941] σ. 212-219). Ἐπίσης βλ. Τσιτσέλη, μν. ἔργ., σ. 115 ἔ.

καὶ ἀντιπαράστασιν ὀρθοδόξου πατερικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ρωμαιοκαθολικῆς καὶ προτεσταντικῆς θεολογίας ἀφ' ἑτέρου. Τοῦτο δὲ ἐπιχειρεῖται ἐνταῦθα, ὡς πιστεύομεν, ὑφ' ἑνός, παρὰ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ προσόντα, καὶ ἱκανωτάτου θεολόγου-καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἥμιστα παρ' ἡμῶν γνωστοῦ-τοῦ πράματι «σοφωτάτου» καὶ «ἐν ἱερᾷ θεολογία» Βικεντίου τοῦ Δαμοδοῦ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχομεν δι' ἐλπίδος, ὅτι ἡ προσεχῆς ὑφ' ἡμῶν ἐκδοσις τοῦ Συνταγματίου τούτου θὰ ἀποτελέσῃ μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν καὶ ὡς θεολόγου μείζονα γνῶσιν τοῦ ἀνδρός, καὶ συνεπῶς ὡς «πνευματικοῦ» καὶ τῶν νεωτέρων ἐλλήνων θεολόγων «προδρόμου»¹⁷.

Βόννη, Ὀκτώβριος 1970.

17. Οὕτως ὀνομάζουσι τὸν Δαμοδόν, ὁ Τιμ. Ζήσης καὶ ὁ Ε. Κουρούκλης εἰς τὰς ἐργασίας των. Βλ. Τιμοῦ Ζήση, Οἱ πνευματικοὶ μας πρόδρομοι, Ὁ Β. Δαμοδὸς καὶ ἡ ἠθικὴ του φιλοσοφία. Ἐν Νεοελλ. Γράμματα, Σάββατον 15 Ἰουνίου 1940, σ. 1 καὶ 10. Τὴν μελέτην τοῦ Ε. Κουρούκλη βλ. εἰς τὴν προηγ. σημ.